

Право на інформацію як конституційне право громадянина

Яровий С.М., Бузурна А. В.

Сумський державний університет, юридичний факультет;
к.ю.н., ст. викладач кафедри АГП ФЕБ; студентка гр. Ю-74
e-mail: kafedrapravasumdu@ukr.net

The report examines the main provisions of the Right to Information, the principles in the field of information law, information on human rights and their guarantees.

ВСТУП

Ст. 1 Конституції України проголошує Україну суверенною і незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою [1]. Рівень демократії залежить від того наскільки у країні можливо реалізовувати у повному обсязі свої особисті (громадянські), політичні, економічні, соціальні та культурні права.

ОСНОВНИЙ ТЕКСТ

Одним із особистих прав громадян є право на інформацію, адже ще однією ознакою демократичної держави є свобода інформації. Очевидно, що реалізація соціальних, економічних та інших прав неможлива без вільного поширення інформації. Право громадян на інформацію — самостійне конституційне право, що дозволяє людині вільно шукати, одержувати, передавати, створювати і поширювати інформацію будь-яким законним засобом.

Під поняттям «інформація» слід розуміти документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі. При цьому об'єктом даного права є всі види інформації, до яких відносять: статистичну, адміністративну, масову, інформацію про діяльність державних органів влади та органів місцевого і регіонального самоврядування, правову інформацію, інформацію про особу, інформацію довідково-енциклопедичного характеру, соціологічну, науково-технічну інформацію.

Вперше на міжнародному рівні про право на інформацію було декларовано в ст. 19 Загальної декларації прав людини [2].

Міжнародні принципи в сфері інформаційного права знайшли своє відображення в Конституції України, а саме:

- 1) цензура заборонена (ст.15);
- 2) кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції винятки можуть бути встановлені лише судом (ст. 31);
- 3) не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини (ст. 32);
- 4) кожен громадянин має право знайомитися в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, установах та організаціях із відомостями про себе, які не є державною або іншою захищеною законом таємницею (ст. 32);
- 5) кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів та переконань (ст. 34);

6) кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір (ст. 34);

7) усі мають право направляти індивідуальні або колективні письмові звернення або особисто звертатися в органи державної влади, органи місцевого самоврядування та до посадових і службових осіб цих органів (ст. 40);

8) кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення (ст. 50);

9) кожному гарантується свобода творчості(ст. 54) та ін.[1].

Для захисту цих прав Конституцією України передбачені певні гарантії, а саме:

1) усі люди вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права людини є невідчужуваними та непорушними (ст. 21);

2) кожному гарантується судовий захист права спростувати недостовірну інформацію про себе та членів своєї сім'ї та права вимагати вилучення будь-якої інформації, а також право на відшкодування моральної та матеріальної шкоди, завданої збиранням, зберіганням, використанням та поширенням недостовірної інформації (ст. 32);

3) права і свободи людини захищаються судом. Кожен має право після використання всіх національних засобів правового захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна (ст. 55);

4) кожен має право на правову допомогу (ст.59) та ряд інших гарантій[1].

Але у деяких випадках, права і свободи можуть обмежуватися. Так, ст. 34 Конституції України встановлює, що здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя [1].

Більшість норм конституції України носять декларативний характер, а тому для впорядкування інформаційних відносин було прийнято ряд законів: «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації», «Про державну таємницю», «Про науково-технічну інформацію»та ін.

Але, як уже зазначалося, у деяких випадках конституційні права можуть бути обмежені. Так, обмеження основних інформаційних прав і свобод громадянина допускається у випадку захисту основ конституційного ладу, моральності, здоров'я, прав і законних інтересів інших осіб, забезпечення оборони країни і безпеки держави. Крім того, ст. 64 передбачає обмеження прав і свобод із вказівкою меж і термінів їхньої дії в умовах військового і надзвичайного становища відповідно до конституційного закону. У ст. 63 закріплено, що ніхто не зобов'язаний свідчити проти себе самого, свого чоловіка і близьких родичів, коло яких визначається законом [1].

ВИСНОВКИ

Отже, інформацію можна віднести до одного з найважливіших ресурсів розвитку, оскільки вона активно впливає на всі сфери життєдіяльності суспільства та держави в цілому. Тому Конституція України надає широкий спектр прав громадянам у сфері інформаційних відносин. Також Конституція надає ряд гарантій для захисту цих прав, і одночасно ряд випадків коли ці права можуть бути обмежені. Саме це і є причиною прийняття низки законів у сфері інформаційного права, які конкретизують права та випадки їх обмежень, і які потребують постійного вдосконалення обумовленого швидким розвитком інформаційних відносин у сучасному світі.

ЛІТЕРАТУРА

- [1] Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – Ст. 141.
- Всеобщая декларация прав человека от 10 декабря 1948 года [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_015

